

СФОРМОВАНІСТЬ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лях М.Р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті означено актуальність проблеми формування готовності студентів до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Охарактеризовано констатувальний етап експериментальної роботи. Майбутнім вихователям було запропоновано коротку характеристику основних інноваційних технологій. Було конкретизовано рівні сформованості готовності студентів до впровадження інноваційних технологій; висвітлено зміст понять «когнітивно-мотиваційний критерій», «репродуктивно-комунікативний критерій», «креативно-інноваційний критерій». **Ключові слова:** когнітивно-мотиваційний критерій, репродуктивно-комунікативний критерій, креативно-інноваційний критерій, самооцінка, констатувальний етап.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційна дошкільна освіта більшою мірою спрямована на передачу знань, умінь і навичок, натомість інноваційне навчання, відкрите для змін, творчого підходу, постійного оновлення, забезпечує особистісну ініціативу індивіда, його свободу саморозвитку, що пов'язано зі змінами в суспільстві. У Законі України «Про дошкільну освіту», Коментарі до «Базового компонента дошкільної освіти в Україні», Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» однією з пріоритетних цілей є інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних виховних та навчальних технологій.

Впровадження і розвиток інноваційних технологій набуває поширення у 80-і роки ХХ століття у зв'язку з демократичними тенденціями в суспільстві в межах колишнього Радянського Союзу. Діяльність педагогів-новаторів Ш.О. Амонашвілі, І.П. Волкова, М.П. Гузика, О.А. Захаренка, Є.М.Іллїна, С.М. Лисенкової, М.М. Палтишева, В.Ф. Шаталова, М.П. Щетинїна та інших представників гуманістичного напрямку відома як «педагогіка співробітництва», основною ідеєю якої є особистісно орієнтоване навчання.

Проте інноваційні тенденції в дошкільній освіті пов'язані з низкою суперечностей, зокрема між використанням старих методів навчання, виховання і розвитку дітей і новими умовами життя, необхідністю удосконалення знань, умінь і навичок вихователів та усталеністю змісту, методичних підходів у педагогічній діяльності.

Поняття «інноваційні технології» у досліджуваному нами аспекті варто розуміти як цілеспрямований, систематизований комплекс радикально нових чи вдосконалених прийомів, засобів організації навчально-виховної діяльності дітей старшого дошкільного віку.

У сучасній дошкільній освіті до найбільш розповсюджених інноваційних технологій відносять наступні: дидактичні (К. Люшук), психолого-педагогічне проектування (Т. Піроженко), технологія саморозвитку (М. Монтесорі), технологія раннього навчання (М. Зайцев), технологія фізичного розвитку дітей (М. Єфименко), технологія розвитку творчої особистості (Г. Альтшуллер), гуманно-особистісна технологія (Ш. Амонашвілі) та інші. Використання інноваційних технологій є складним і специфічним процесом та потребують від вихователя дітей старшого дошкільного віку ґрунтовних знань, умінь та навичок, а також творчих здібностей.

Постановка проблеми. У зв'язку з об'єктивними потребами в формуванні готовності майбутніх вихователів ДНЗ використовувати інноваційні техно-

логії у навчально-виховному процесі дана стаття є актуальною. Ознайомлення студентів з інноваційними технологіями сприятиме вищому рівню їх педагогічної підготовки, професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта сьогодення змушена реагувати на зміни у країні і світі, які як ускладнюють навчально-виховний процес ДНЗ, так і дозволяють оновити систему форм, методів та засобів підготовки педагогів. Відповідно формування готовності студентів до впровадження інноваційних технологій, які постійно удосконалюються, потребує особливої уваги. Тому, враховуючи зазначене вище, ми провели опитування викладачів та студентів вищих навчальних закладів щодо важливості використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі ДНЗ.

У дослідженні взяло участь 279 студентів 4-5 курсів спеціальності «Дошкільна освіта» та 35 викладачів вищих навчальних закладів, які працюють зі студентами спеціальності «Дошкільна освіта». Питання складено на основі досліджень Н. Дівінської: 1) Чи вважаєте Ви важливим використання інноваційних технологій у педагогічному процесі ДНЗ? 2) Чи використовуєте Ви інноваційні технології в педагогічній діяльності? 3) Чи інноваційні технології підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу [2]?

Таким чином, всі респонденти (35 осіб) вважають, що використання інноваційних технологій у педагогічному процесі є важливим. Проте не всі використовують їх у своїй професійній діяльності. Лише 20% (7 осіб) викладачів часто впроваджують інноваційні технології у роботу зі студентами, 63% (22) осіб рідко і 17% (6) опитаних не вдаються до застосування означених технологій. У процесі дослідження ми спробуємо з'ясувати, чому педагоги наполягають на необхідності, проте несистематично впроваджують інноваційні технології. Відтак визначали їх вплив на ефективність засвоєння навчального матеріалу, на думку викладачів; ствердно відповіло 57% (20) осіб, «мабуть» – 37% (13), «не знаю» – 6% (2) опитаних.

Аналогічне опитування було проведено зі студентами вузів.

Результати опитування засвідчили, що переважна більшість студентів (91% (254 особи)) усвідомлювали важливість використання інноваційних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. 13 осіб (5%) вважали, що використання інновацій не є важливим, 12 опитаних (4%) не визначилися. Проте не всі використовували їх на практиці (лише 27%, 74 особи), також не всі усвідомлювали їх вплив на ефективність засвоєння навчального матеріалу дошкільни-

ками, оскільки ствердно відповіло 31% (87) осіб. 56% (157) опитаних мали сумніви і 13% (35) осіб не знали про їх ефективність. Інтерв'ю з майбутніми вихователями вказали вище закладів дозволили констатувати, що студенти, володіючи знаннями про ту чи іншу технологію, не знали як правильно застосувати її на практиці; траплялися ситуації, коли майбутні педагоги, розпочавши працювати з тією чи іншою технологією під час педагогічної практики не знали, що робити, коли траплялися конфліктні ситуації або дошкільникам ставало нецікаво; іноді бракувало обізнаності щодо тих технологій, які застосовували вихователі у процесі взаємодії з дітьми.

Окрім того, після інтерв'ювання вихователів ДНЗ м. Івано-Франківська було з'ясовано, що педагоги вкрай обережно ставляться до використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Основними причинами, як зізналися вихователі ДНЗ, є страх невдачі у використанні тієї чи іншої групи технологій, низький рівень методичної підготовки щодо їх застосування, недостатність матеріального забезпечення ДНЗ, небажання вихователів щось змінювати у професійній діяльності.

На основі отриманих даних було зроблено висновок про необхідність розробки і впровадження спеціальної системи щодо удосконалення знань майбутніх вихователів і формування їх умінь використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку, оскільки більшість опитаних усвідомлює їх значущість, проте лише мала кількість респондентів використовує у навчально-виховному процесі.

Експериментальну роботу в зазначеному руслі було проведено у три етапи: перший – констатувальний, другий – формувальний, третій – заключний. Проаналізуємо перший етап – констатувальний.

Метою першого етапу стало визначення рівнів готовності майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

На констатувальному етапі експериментальної роботи нами було передбачено реалізацію таких завдань:

- 1) конкретизувати критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій;
- 2) визначити стан готовності й рівні вмінь студентів до використання інноваційних технологій у процесі навчання старших дошкільників.

Перш за все, згідно з поставленими цілями, було визначено критерії та показники сформованості готовності студентів до використання інноваційних технологій. Основними критеріями окреслено наступні: когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний.

1. **Когнітивно-мотиваційний критерій** передбачає теоретичну готовність і мотивацію майбутніх вихователів дітей старшого дошкільного віку до впровадження інноваційних технологій. Його співвіднесено з такими показниками:

- 1) розуміння змісту понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»;
- 2) знання специфіки розвитку і навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- 3) знання структури, ознак та видів інноваційних технологій, які використовують у процесі навчання старших дошкільників;
- 4) мотивація до впровадження інновацій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

2. **Репродуктивно-комунікативний критерій** включав у себе комплекс знань, умінь та навичок щодо практичного застосування інноваційних технологій у процесі навчання старших дошкільників. Було визначено наступні показники:

1) уміння підбирати конкретну технологію у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку у відповідності до їх вікових можливостей і психологічних особливостей;

2) уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи;

3) володіння педагогічною технікою і врахування особистісно-орієнтованого підходу у навчанні старших дошкільників;

4) професійна спостережливість і рефлексія (за Н. Дівінською).

3. **Креативно-інноваційний критерій** характеризує творчу діяльність вихователя ДНЗ у поєднанні з інноваційною у процесі навчання старших дошкільників. Його показниками були:

1) уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій;

2) уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій;

3) уміння підбирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку;

4) уміння оцінювати і планувати свою діяльність.

На основі визначених критеріїв і відповідних показників було конкретизовано рівні сформованості готовності студентів до впровадження інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку: початковий (елементарний), середній (репродуктивний), високий (креативний).

1. **Початковий (елементарний) рівень** був властивий студентам, які не вміли або мали значні труднощі з впровадженням інноваційних технологій у навчання дітей старшого дошкільного віку.

2. **На середньому (репродуктивному) рівні** перебували студенти, які характеризувалися посередніми показниками критеріїв. Вони мали деякі знання щодо впровадження інноваційних технологій в навчальний процес ДНЗ, проте часто простежувалися труднощі у вмінні застосовувати їх на практиці.

3. **Високий (креативний) рівень** притаманний студентам які готові до впровадження інноваційних технологій у навчальний процес дітей старшого дошкільного віку, вони здатні творчо підходити до реалізації поставлених цілей, є активними учасниками навчально-виховного процесу ДНЗ.

З метою отримання достовірних даних дослідження і визначення рівнів готовності студентів до впровадження інноваційних технологій ми використовували як самооцінку майбутніми педагогами власної діяльності, знань, вмінь і навичок, так і діагностику даних.

Для того, щоб продіагностувати кожен із компонентів готовності майбутніх вихователів ДНЗ до використання інноваційних технологій у навчальному процесі ми використовували різні методи на конкретних етапах дослідження. Для діагностування мотиваційного компонента, окрім спеціальних завдань, доцільними були, на нашу думку, самооцінка студентами власної діяльності, бесіди та тестування; комунікативно-інформаційного – бесіди, інтерв'ю, спостереження, аналіз планів конспектів занять, свят майбутніх вихователів та інших видів роботи; інноваційно-пошукового – інтерв'ю, моделювання і аналіз різних форм роботи із використанням інноваційних технологій в ДНЗ.

Самооцінка майбутніми педагогами рівнів розвитку своїх досягнень є важливим аспектом усвідомлення студентами значущості обраної професії, прогалян у навчанні та перспектив власного розвитку. З цією метою студентам було запропоновано

визначити стан знань, вмінь і перспективи подальшої професійної діяльності та використано адаптовану методику (автор С. Будак) [1].

З метою конкретизації прогалін у знаннях студентів та задля визначення подальших напрямків дослідження їм було запропоновано заповнити діагностичну карту (адаптована методика за Т. Демиденко, І. Піскарьювою) [4]. Майбутнім вихователям дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ потрібно було оцінити свої знання та вміння за допомогою 3-бальної системи, де 3 бали – це високий (креативний) рівень готовності до впровадження інноваційних технологій в ДНЗ, 2 бали – середній (репродуктивний), 1 бал – початковий (елементарний).

Аналізуючи отримані дані, зазначимо, що найменш сформованими виявилися вміння підбирати інноваційну технологію у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку у відповідності до їх вікових можливостей і психологічних особливостей, самостійно складати плани-конспекти занять та використовувати різноманітні форми роботи з використанням інноваційних технологій, здатність оцінювати і планувати свою діяльність, професійна спостережливність і рефлексія. Низькою виявилася мотивація до впровадження інновацій в ДНЗ за самооцінкою. Також стало очевидним, що найбільш сформованими були знання специфіки розвитку і навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, володіння педагогічною технікою і врахування особистісно-орієнтованого підходу у навчанні дітей вказаної вікової категорії. На нашу думку, це пов'язано з тим, що ці питання детально вивчалися студентами під час вивчення дисциплін «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча» та методик дошкільної освіти.

У підсумку було з'ясовано, що рівень розвитку знань і вмінь майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій в навчанні старших дошкільників (за самооцінкою) – середній (репродуктивний).

Наступним кроком дослідження стало діагностування готовності студентів щодо впровадження інноваційних технологій в навчанні дітей старшого дошкільного віку. Для цього було розроблено анкети, які дозволили детально вивчити і проаналізувати досліджувані показники. Окрім того, ми використовували бесіди, спостереження та інтерв'ю зі студентами. Вони стали основою для отримання результатів когнітивно-мотиваційного критерію. Було передбачено відповіді на наступні запитання і завдання.

1. Що Ви вкладаєте у зміст понять «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»? Яка різниця між цими поняттями? Наведіть приклади (показник «розуміння змісту поняття «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія»«).

2. Обґрунтуйте вікові та індивідуальні особливості дітей старшого дошкільного віку, розвиток їх психічних функцій. В чому полягає специфіка процесу навчання старших дошкільників в ДНЗ? (показник «знання специфіки розвитку і навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку»).

3. Назвіть ознаки інноваційних технологій. Конкретизуйте їх структурні компоненти, основні види (показник «знання структури, ознак та видів інноваційних технологій, які використовують у процесі навчання старших дошкільників»).

Проаналізувавши одержані відповіді студентів щодо першого питання, дійшли висновку, що студенти не чітко визначають зміст поняття «інновація». Так, його розуміли як «щось нове в педагогічному процесі», «досформення чогось нового», «якесь нововведення, інформаційні технології, які можуть бути

використані в освітній галузі», «введення в роботу чогось нового, що раніше не використовувалось», «упровадження чогось нового», «новітні технології, програми, методи в освіті та інших галузях», «щось нове, нововведення», «впровадження новітніх технологій, методик і форм роботи», «креативний, свіжий підхід до вже існуючого», «введення нових видів роботи в навчально-виховний процес», «впровадження технології для кращого, ефективнішого, зручнішого навчання чи роботи з чимось чи кимось». Різницю між поняттями «інновація», «технологія», «новація», «новизна», «інноваційна технологія» студентам було конкретизувати складно, у відповідях простежено неточності, повторення, більшість опитаних не розуміли відмінностей у змісті цих термінів і у відповідях заміняли їх визначення одне одним.

Щодо вікових психофізіологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку, то більшість майбутніх вихователів чітко обґрунтувала особливості розвитку мовлення, мислення, пам'яті, уваги, уваги дітей старшого дошкільного віку, проте виникли труднощі у студентів з виокремленням індивідуальних особливостей та аналізом процесу навчання дітей 5-6 року життя.

З'ясовуючи рівні знань студентів про ознаки інноваційних технологій, ми одержали такі варіанти відповідей: «ефективність і зрозумілість», «сприймання соціумом», «креативність», «бажання робити якісний продукт без думок про вигоду», «чіткість», «відповідність суспільним потребам та віковим особливостям», «технічний прогрес», «пошук нових методів, форм роботи», «логічність», «доступність», «актуальність», «яка від неї користь» тощо. Як бачимо, простежуються неточності у диференціації ознак, критеріїв і умов ефективного використання інновацій. Конкретизувати майбутнім фахівцям структуру педагогічних інновацій, які можна застосовувати в роботі з дітьми старшого дошкільного віку, було складно, оскільки виникли труднощі з визначенням їх видів. Як правило, студенти визначали такі види як комп'ютерні, мультимедійні, рідше – предметні, звукові, механічні, технічні засоби навчання. Тобто знання не носили системного характеру. Дехто з майбутніх педагогів не міг назвати вид або навести приклад інноваційної технології. Тому ми використали схему, основою якої стали базові характеристики новизни методологічних і цільових інноваційних педагогічних технологій, розроблені Л. Машкіною [3, с. 75-88]. Майбутнім вихователям було запропоновано коротку характеристику основних інноваційних технологій і систему балів для визначення рівня обізнаності з кожною з них.

– Гуманно-особистісна технологія (Ш. Амонашвілі) – становлення і виховання благородної людини через розкриття її особистісних якостей, розвиток пізнавальних здібностей.

– Технологія навчання «Будинок вільної дитини» (М. Монтессорі) – створення предметно-просторового середовища, в якому старший дошкільник міг би розкрити свій внутрішній потенціал в індивідуальному темпі у процесі самостійної діяльності.

– Вальдорфська педагогіка (Р. Штайнер, Е. Грюнеліус) – духовний розвиток особистості дитини старшого дошкільного віку.

– Технологія «Створення ситуації успіху» (А. Белкін) – психологічна підтримка розвитку особистості старшого дошкільника, створення відповідних умов для надання можливості кожному вихованцю відчувати радість досягнення цілей, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили.

– Технологія навчання ранньому читанню і лічбі (М. Зайцев) – навчання читанню і лічбі на основі оригінальних кубиків.

– Технологія навчання ранньому читанню (О. Декролі) – самовдосконалення дитини через розвиток її здібностей.

– Технологія навчання ранньому читанню (Л. Шелестова) – формування інтересу до читання за допомогою розвивальних завдань, вправ, ігрових ситуацій; навчання читати склади та слова; розширення уявлень про навколишній світ.

– «Школа ейдетики» (Е. Менш, І. Матюгін) – залучення до роботи резерви мислення дитини, розвиваючи її природну здатність мислити образами.

– Дослідницька технологія (А. Савенков) – розвиток у дітей старшого дошкільного віку дослідницьких умінь і навичок.

– Використання схем-моделей для навчання дітей (Т. Ткаченко, О. Дяченко, К. Крутії) – навчання старших дошкільників складанню описових, творчих розповідей, розвиток в них словесно-логічного мислення, вироблення умінь користуватися основними логічними прийомами й операціями.

– Ігрова технологія (Г. Селевко та інші) – навчання засобами гри, розвиток творчих здібностей дітей.

– Технології психолого-педагогічного проектування (О. Ліннік, Л. Новіцька) – розвиток вільної творчої особистості дитини, який визначається завданнями дослідницької діяльності.

– Технологія розвитку творчої особистості (Г. Альтшуллер) – навчання дітей розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань, навчання творчій діяльності.

– Технологія «елементарного музикування» (К. Орф) – навчання дітей любити музику, розвиток музичних, мовленнєвих та танцювальних здібностей, формування вмінь супроводжувати спів грою на дитячих музичних інструментах, відтворювати різними звуками ритм музики, імпровізувати.

– Технологія «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» (М. Єфименко) – становлення рухових навичок дитини, виховання людини майбутнього через рух і гру.

Провівши дослідження, ми бачимо, що студенти найбільш обізнані з технологією навчання «Будинок вільної дитини» М. Монтессорі та ігровою технологією. Натомість простежуємо низький рівень знань і вмінь майбутніх педагогів щодо використання технологій «Створення ситуації успіху» А. Белкіна, «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М. Єфименка, навчання ранньому читанню і лічбі. Майбутні вихователі визнали, що мають низький рівень знань про технології навчання ранньому читанню (автори О. Декролі, Л. Шелестова), «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М. Єфименка, «Елементарне музикування» К. Орфа, «Створення ситуації успіху» А. Белкіна.

Наступним етапом дослідження когнітивно-мотиваційного критерію готовності майбутніх вихователів до впровадження інновацій у роботу зі старшими дошкільниками стало визначення мотивації. Це було одним із ключових моментів, оскільки від рівня мотивації залежить і рівень готовності професіонала до конкретного виду діяльності, в нашому випадку – інноваційної. Також із цим пов'язана ефективність навчально-виховного процесу ДНЗ. Було проаналізовано відповіді на такі запитання:

1. Чи цікаво Вам використовувати інновації в роботі з дітьми старшого дошкільного віку? Чому?

2. В яких випадках, зазвичай, Ви використовуєте інноваційні технології в професійній діяльності?

3. Які чинники, на Вашу думку, перешкоджають впровадженню інноваційних технологій у роботу з дітьми старшого дошкільного віку?

4. Що, на Вашу думку, є основою досягнення успіху у процесі використання інноваційних технологій в ДНЗ?

Більшість опитаних зізналася, що їм цікаво використовувати інноваційні технології в ДНЗ (88%). Решта опитаних з обережністю ставилися до інновацій. Перешкоджають їх впровадженню, на думку більшості студентів, недостатній рівень знань, вмінь, досвіду і мотивації педагога, слабка матеріальна база, а також нерозуміння їх доцільності, байдужість вихователя до використання чогось нового. Основою досягнення успіху є вміння співпрацювати з дітьми і правильно підбирати технологію в конкретних умовах, зацікавленість педагога у її використанні.

Наступним етапом нашого дослідження стало з'ясування даних комунікативно-інформаційного компонента підготовки студентів (репродуктивно-комунікативний критерій). Було передбачено бесіди, інтерв'ю, спостереження, аналіз планів конспектів занять, свят майбутніх вихователів та інших видів роботи. Зокрема, студентам було запропоновано спеціальні завдання, подані нижче.

1. Які чинники варто врахувати, щоб правильно підібрати інноваційну технологію у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку? (показник «уміння підбирати конкретну технологію у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку у відповідності до їх вікових можливостей і психологічних особливостей»).

2. Як, на Вашу думку, можна було б використати передовий педагогічний досвід для покращення стану використання інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку? (показник «уміння використовувати передовий педагогічний досвід у процесі роботи»).

3. У процесі роботи з дітьми старшого дошкільного віку яким чином будете впроваджувати інноваційні технології (використання існуючих розробок, їх адаптація чи реалізація власних ідей тощо)? Як реалізуватимете особистісно-орієнтований підхід? (показник «володіння педагогічною технікою і врахування особистісно-орієнтованого підходу у навчанні старших дошкільників»).

Для того, щоб правильно підібрати інноваційну технологію, студенти вважали, що важливим є вміння пристосовуватись до певних умов, педагогічна майстерність, спеціальна підготовка педагога і дітей, розуміння її необхідності, постановка мети та її покрокова реалізація, підтримка завідувача ДНЗ і вихователя-методиста. Передовий педагогічний досвід, на думку майбутніх педагогів, є важливим, але не всі знали яким чином його можна використати, обмежуючись методичними розробками. Більшість опитаних (78%) планувала використовувати вже існуючі розробки на практиці, інша частина (15%) – планувала їх адаптувати, решта (7%) – творчо підходити до цієї діяльності.

З метою одержання даних інноваційно-пошукового компонента підготовки (креативно-інноваційний критерій) нами було передбачено інтерв'ювання, моделювання форм роботи із використанням інноваційних технологій в ДНЗ, а також спостереження за діяльністю студентів під час практики. У процесі роботи використовували розробки Н. Сулаєвої (модифікований варіант автора дисертаційної роботи) [5].

Уміння розвивати творчу уяву дошкільників засобами інноваційних технологій та підбирати необхідні матеріали досліджували у процесі спостережень під час моделювання педагогічних ситуацій експериментального навчання та практики в ДНЗ (показники «уміння розвивати творчу уяву дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційних

технологій» і «уміння підбирати необхідні матеріали для використання інноваційних технологій у навчанні дітей старшого дошкільного віку»).

Для з'ясування даних згідно з іншими показниками інноваційно-пошукового критерію додатково було передбачено наступні завдання.

1. Складаючи план-конспект заняття, свята чи розваги з використанням інноваційних технологій, Ви використаєте готовий, адаптуєте вже розроблений чи створите власний (показник «уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій»).

2. Чи доцільно планувати наперед заняття чи іншу форму роботи з використанням інновацій з дітьми старшого дошкільного віку? Чи варто враховувати результати досягнень дітей, систематично здійснювати самоаналіз власної педагогічної діяльності? Обґрунтуйте свою відповідь (показник «уміння оцінювати і планувати свою діяльність»).

Після аналізу результатів діяльності майбутніх фахівців, бесід і спостережень одержали результат, що найбільш сформованими виявилися уміння самостійно складати плани-конспекти занять та визначати зміст інших форм роботи для навчання дітей старшого дошкільного віку з використанням інноваційних технологій.

Проаналізувавши одержані результати, які продемонстрували досить низький рівень готовності майбутніх педагогів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій, з'ясовано, що у навчальних програмах підготовки студентів недостатньо уваги приділено цій проблемі, яка, як доведено вище, вкрай актуальна. Тому, на наше переконання, процес підготовки студентів до означеної діяльності буде ефективнішим за дотримання певних умов. В руслі дослідження означеної проблеми виокремлено такі з них, які сприяли б формуванню вичерпних теоре-

тичних знань студентів про інноваційні технології в ДНЗ, вмінь практично і творчо використовувати їх у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Основними педагогічними умовами є наступні:

1) формування теоретичних знань студентів про інноваційні технології і особливості навчальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку через доповнення циклу психолого-педагогічних дисциплін;

2) організація цілеспрямованого процесу формування знань, умінь і навичок через упровадження у навчально-виховний процес навчання майбутніх вихователів ДНЗ спецкурсу «Інноваційні технології в педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів»;

3) дидактико-методичне забезпечення підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до впровадження інноваційних технологій.

Висновки дослідження. Підсумовуючи одержані результати констатувального етапу дослідження, зазначимо:

1) згідно з самооцінкою студентів їх готовності до впровадження інноваційних технологій в ДНЗ було з'ясовано, що їх рівень здійснювати означену діяльність середній;

2) на основі конкретизації критеріїв (когнітивно-мотиваційний, репродуктивно-комунікативний, креативно-інноваційний), показників та рівнів (високий (креативний), середній (репродуктивний), початковий (елементарний)) після проведеної діагностики готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій у процесі навчання дітей старшого дошкільного віку визначено, що недостатній рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій в ДНЗ потребував удосконалення системи підготовки;

3) на нашу думку, одним зі шляхів ефективної підготовки студентів до означеної діяльності міг стати спецкурс, який допоміг би сформуванню необхідних знань, умінь і навичок.

Список літератури:

1. Будає С. В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками: монографія зі спецпрактикумом у двох книгах / Будає С. В. – К.: Слово, 2008. – 288 с.
2. Дівінська Н. О. Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Дівінська Наталя Олександрівна. – К., 2006. – 214 с.
3. Машкіна Л. А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Машкіна Людмила Андріївна. – Рівне, 2000. – С. 75-88.
4. Пискарева І. Е. Формирование готовности студентов педагогического вуза к инновационной деятельности: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / І. Е. Пискарева. – Кострома, 1999. – 150 с.
5. Сулаєва Н. В. Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до використання дидактичної мистецької гри у навчально-виховному процесі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Сулаєва Наталія Вікторівна. – Полтава, 2000. – 309 с.

Лах М.Р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

СФОРМИРОВАННОСТЬ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

В статье отмечено актуальность проблемы формирования готовности студентов к использованию инновационных технологий в работе с детьми старшего дошкольного возраста. Охарактеризованы констатирующий этап экспериментальной работы. Будущим воспитателям было предложено краткую характеристику основных инновационных технологий. Были конкретизированы уровни сформированности готовности студентов к внедрению инновационных технологий; освещены содержание понятий «когнитивно-мотивационный критерий», «репродуктивно-коммуникативный критерий», «креативно-инновационный критерий».

Ключевые слова: когнитивно-мотивационный критерий, репродуктивно-коммуникативный критерий, креативно-инновационный критерий, самооценка, констатирующий этап.

Lakh M.R.

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

FORMATION OF READINESS OF STUDENTS TO USE INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN WORK WITH CHILDREN UNDER SCHOOL AGE

Summary

The article defines urgency of formation of readiness of students to use innovative technologies to work with children under school age. It characterizes statement stage of experimental work. Prospective teachers are offered a brief description of the main innovative technologies. It specifies levels of readiness of students to innovative technologies; highlights the meaning of «cognitive-motivational criterion», «reproductive and communicative criterion», «creative and innovative criterion».

Keywords: cognitive-motivational criterion, reproductive-communicative criterion, creative and innovative criterion, self-esteem, statement stage.

УДК 326.72

ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА

Рожков Ю.Г.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглянуто питання змісту професійної компетентності викладача, проаналізовано такі поняття, як «компетентність» та «компетенція». В результаті проведеного аналізу було зроблено висновок, що компетенція є похідним поняттям від компетентності і означає сферу діяльності, в якій людина застосовує свої знання. Встановлено, що під «професійною компетентністю викладача» слід розуміти інтегровану особистісну характеристику, що включає психологічну (розуміння та усвідомлення власної діяльності) та теоретичну (набуття особистісно значущих знань та вмінь) готовність педагога до діяльності, його здатність вирішувати на практиці педагогічні задачі та виконувати роботу в цілому.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічна діяльність, професійні цінності, мотивація.

Постановка проблеми. Визначення поняття професійної компетентності та компетенції на сьогоднішній день розглянуто багатьма вченими, проте визначення різниці між цими поняттями залишається актуальним. Компетентність викладача є актуальним питанням сьогодення, оскільки правильне її формування є однією з ключових задач вітчизняної педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної діяльності широко висвітлюється в працях Н. В. Кузьміної, О. І. Щербакі. Серед науковців, які розглядали питання професійної компетентності можна виділити Р. Бернса, Т. Г. Браже, А. К. Маркову, В. Г. Леонтьєва.

Мета дослідження. Розглянути питання змісту поняття професійна компетентність викладача, проаналізувати такі поняття як «компетентність» та «компетенція»

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розглянути питання змісту професійної компетентності викладача, необхідно проаналізувати такі поняття, як «компетентність» та «компетенція». У сучасній психолого-педагогічній літературі немає однозначного визначення окреслених понять. Тому, щоб зрозуміти, власне доцільність та коректність їх вживання, необхідно звернутися до низки інших дефініцій, які допоможуть нашому вивченню.

Компетентність передбачає наявність у людини внутрішньої мотивації до якісного виконання своїх професійних завдань, наявність професійних цінностей. Компетентний спеціаліст виходить за рамки предмета своєї професії, має певний творчий потенціал саморозвитку. У той же час вивчення енциклопедичних, філософських, економічних, педагогічних та інших джерел свідчить про існу-

вання різних підходів до розуміння змісту та сутності поняття «компетентність». Тому вважаємо за необхідне розглянути основні позиції науковців та сформулювати власне розуміння цього поняття. Насамперед, зміст досліджуваного поняття знаходимо у різноманітних словниках. Так, у «Словнику іноземних мов та висловів», «Великому тлумачному словнику російської мови», «Новому тлумачному словнику української мови» та інших знаходимо, що компетентний (лат. *competens* – належний, відповідний від *compereto* – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) – це той:

- що має достатні знання, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий [1, с. 261];
- обізнаний в певній галузі, знаючий, який за своїми знаннями має право робити, вирішувати що-небудь [2, с. 305];
- знаючий, авторитетний в певній галузі [3, с. 446];
- правосильний; який володіє необхідною інформацією [4, с. 541].

У сучасній науковій літературі часто зустрічається паронімічний термін «компетенція» – (лат. *competentia* – належний до права, від *competere* – досягати, прагнути, відповідати) – 1. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи. 2. Коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [5-7, 248].

У результаті проведеного аналізу можна сказати, що компетенція є похідним поняттям від компетентності і означає сферу, в якій людина застосовує свої знання, вміння та навички. У той самий час компетентність – це семантично первинна категорія, що представляє знання, вміння та навички, сукупність яких складають так званий «розумовий багаж» людини, котрий вона залучає до особистого досвіду.